

4. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]: Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/print1488315085235467> (дата звернення: 11.10.2017 р.).

5. Економічна теорія: політична економія: підручник / за ред.. С.І. Юрія. – Київ: Кондор, 2009. – 604 с.

6. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Олексій ГОРЛАЧУК

к.е.н., старший науковий співробітник
Тернопільський національний економічний університет

Микола ГОРЛАЧУК

к.е.н., доцент, старший науковий співробітник
Тернопільський національний економічний університет

АГРАРНИЙ РИНОК: ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ ТОВАРООБМІННИХ ПРОЦЕСІВ

Сучасне ринкове ціноутворення передбачає вільне встановлення цін та їх формування за участю держави за рахунок визначеного переліку фіксованих та регульованих цін, які в тій чи іншій мірі дозволяють подолати негативне явище в сфері економічних взаємовідносин між учасниками АПК як нееквівалентність взаємовідносин.

Ціна є точкою дотику інтересів виробника, споживача та проміжних ланок між ними за активної участі держави. Історична ретроспектива економічного розвитку країн Заходу в 30-ті роки та республік колишнього СРСР у 90-ті роки ХХ ст. (за оцінками спеціалістів перші спроби в 50-60 ті роки) свідчить, що спільною їх проблемою було моделювання крупними підприємствами ціни виробництва.

Сільське господарство в найбільшій мірі економічно потерпає від нееквівалентності із I та III сферами АПК, котрі представлені монополістичними та олігопольно-монополістичними підприємствами. Результатом дій останніх є отримання надприбутків, внаслідок присвоєння непропорційно витратам значної частини доданої вартості. На сьогодні існує стійка світова тенденція підвищення цін на продовольство при одночасному зменшенні частки товаровиробника у її вартості.

Це рельєфно простежується при оцінці частки кожного учасника агропромислового виробництва у вартості кінцевої продукції. На сьогодні існує стійка світова тенденція підвищення цін на продовольство при одночасному зменшенні частки товаровиробника у її вартості. Ця тенденція найбільше проявляється в довгостроковому періоді [1, с. 211].

Так, в Німеччині за більш як півстоліття ця частка зменшилась із 62,2 % до 21 % [7], а в США вона знизилась із 25 % до 21 % [5, с. 297]. За розрахунками Пасхавера Б.Й. питома вага українського агровиробника в ціні продовольчого ринку дорівнює 21,3 %, що відповідає рівню світового показника.

Основною причиною зміни вартісного співвідношення між учасниками аграрного ринку є поглиблення суспільного поділу праці, як наслідок підвищення ступеня переробки продукції, а також покращення якості послуг та ін. На характерну рису ринкової економіки – суспільний поділ праці – вперше вказав А. Сміт в дослідженні розвитку закритих економічних систем [4, с. 15].

Полеміка економістів-аграрників щодо справедливої частки агропідприємства у вартості кінцевої продукції, шляхів її досягнення та рівня прибутковості виробництва зводиться до наступних науково-обґрунтованих рекомендацій [1, с. 215; 2, с. 26; 3; 6, с. 60]: з метою встановлення паритетності внутрішньогалузевих і міжгалузевих відносин дана частка має становити не менше 50 %; між учасниками технологічного ланцюга доцільно укласти договір про відшкодування кожному з них вартості продукції пропорційно до його частки в

кінцевому продукті; агропромислова інтеграція буде сприяти збільшенню питомої ваги сільськогосподарських виробників в кінцевій продукції та зменшенню кількості різних посередницьких структур; для оптимального розширеного відтворення рівень рентабельності має бути не менше 40-45 %. Досягти цього можна лише шляхом державного регулювання цін.

На сьогодні ціноутворення на продукцію сільського господарства відбувається в умовах 7-8 разового диспаритету цін, що призводить до перерозподілу фінансових потоків на користь суміжних із сільським господарством галузей АПК.

Існування явища нееквівалентності обміну в АПК можна розглянути в економічній та соціальній площинах. В аграрному секторі агроформування недоотримують частину доданої вартості (додаткового продукту) для розширеного відтворення суспільного виробництва. При цьому вилучення величини додаткового продукту може відбуватись в кількох варіантах: вилучення з аграрної сфери всього додаткового продукту плюс частини необхідного продукту. Така ситуація спостерігалась в 90-х роках минулого століття, коли в силу збитковості виробництва, зумовленого інфляційним розвитком та «ножицями цін», працівники сільськогосподарських підприємств не отримували заробітної плати; вилучення додаткового продукту або значної його частини, що унеможливує процеси розширеного відтворення в аграрному секторі. Така ситуація має місце в сьогоднішніх умовах, коли агроформування, крім агрохолдингів, не спроможні здійснювати розширене відтворення виробництва; вилучення всього створеного продукту. Історичний досвід 1917-1920 рр. за часів воєнного комунізму тому підтвердження, коли в селян вилучалась вся вироблена продукція.

В кожному із перелічених випадків має місце порушення вартісного співвідношення між частинами валового продукту, створеного в сільському господарстві.

Примат матеріального над духовним, надмірна поляризація приватної власності, як породження приватнокапіталістичного способу виробництва, відсунули на задній план ідею рівності, солідарності, взаємодопомоги, кооперації. Вони є факторами еволюції людини як особистості так і суспільства загалом. Саме в цій площині знаходиться вирішення цієї проблеми як і всіх інших проблем сільського господарства.

В Західній Європі проблема диспаритету в сільському господарстві пом'якшується поглибленням спеціалізації виробництва, кооперуванням фермерів, інтеграцією аграрних господарств з підприємствами третьої сфери АПК, дотуванням доходів фермерських господарств.

Серед заходів щодо подолання нееквівалентності взаємовідносин між сільським господарством та суміжними галузями в АПК можна віднести наступні:

1. Заходи на макрорівні, які мають: організаційно-економічний характер – вдосконалення будови ринків аграрної продукції; розвиток інфраструктури аграрного ринку; посилення антимонопольного контролю за цінами на матеріально-технічні ресурси і послуги; фінансовий характер – державні субсидії, підвищення платоспроможного попиту; цінова, кредитна, страхова, податкова політика; заходи, які базуються на вдосконаленні методологічного підходу по забезпеченню еквівалентного обміну в АПК;

2. Заходи, які використовуються на мікрорівні: застосування високопродуктивних технічних засобів та енерго-, та ресурсозберігаючих технологій виробництва продукції; ефективна агропромислова інтеграція; кооперування сільськогосподарських товаровиробників; заходи по вдосконаленню маркетингових каналів реалізації продукції.

Література

1. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз. — К.: КНЕУ, 2005. 292 с
2. Болдуєв М.В. Розвиток механізму державного регулювання цін у сфері агропромислового виробництва / М.В. Болдуєв // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2009. – № 3. – С. 23-27.

3. Воскобійник Ю.П. Функціонування цінового механізму в сучасних умовах розвитку аграрного ринку / Ю.П. Воскобійник // Економіка АПК. – 2012. – № 1. – С. 185-187.
4. Почему Маркс был прав. Терри Иглтон / Пер. С англ. П. Норвилло. – М.: Карьера Пресс, 2012. – 304 с.
5. Структурні зміни та економічний розвиток України: монографія / [Геєць В.М., Шинкарук Л.В., Артёмова Т.І. та ін.]; за ред. д-ра екон. наук Л.В. Шинкарук; НАН України; Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2011. – 696 с.
6. Хорунжий М.Й. Проблеми ціноутворення на сільськогосподарську продукцію / М. Й. Хорунжий // Економіка АПК. – 2011. – № 1. – С. 57-61.
7. Von jedem Euro bleiben dem Bauern nur 21 Cent [Електронний ресурс] – Режим доступу до стор.: http://www.proplanta.de/Agrar-Nachrichten/Agrarwirtschaft/Von-jedem-Euro-leiben-dem-Bauern-nur-21-Cent_article1295681246.html.

Анатолій ГУЛЕЙ

д.е.н., голова правління

«Українська міжбанківська валютна біржа», м. Київ

КРИПТОВАЛЮТИ І БІТКОЇН

Біткоїн – грошова система, що має функції здійснення та обліку транзакцій, має власну грошову одиницю – біткоїн, яку створює сама система під час постійної емісії.

Мета Біткоїна – створення нової децентралізованої грошової системи, яка не залежить від держави (міждержавна) на базі розподіленої комп'ютерної мережі. При цьому для запобігання можливості втрати чужих грошей або використання своїх коштів двічі використовуються криптографічні методи. Емісія даної грошової одиниці зменшується в часі вдвічі кожні чотири роки. Сьогодні кількість монет в обігу системи становить дещо понад 1 млн. Фактично, сьогодні біткоїн – це хмарна мережа розподілених обчислень. Дохід в Біткоїн монетизується за рахунок валюти, цінність якої забезпечує електрична енергія і робота процесора. Фактично, номінал однієї монети дорівнює певній кількості процесорного часу. На практиці вартість її визначається співвідношенням біржових пропозиції та попиту, що з певною затримкою впливає на необхідні комп'ютерні ресурси для генерації монети. У цієї криптовалюти немає вкладників і дивідендів.

У різних країнах ставлення до системи «біткоїн» значно відрізняється. Майже в 60 країнах операції з біткоїном офіційно дозволені та відповідним чином регулюються. Проте у багатьох випадках правовий статус не визначено. Як правило, біткоїн розглядається як товар або інвестиційний актив з подальшим відповідним оподаткуванням. Іноді біткоїни визнають розрахунковою грошовою одиницею, в інших країнах, наприклад, в Японії, біткоїн є законним платіжним засобом з податком на їх купівлю. В інших країнах (наприклад, у Китаї) операції з біткоїнами заборонені для юридичних осіб, але дозволені для фізичних. Казначейство США визнало біткоїн віртуальною валютою. Комісія з торгівлі товарними ф'ючерсами визнало товаром. У Швеції криптовалюта визнана на рівні діючої валюти. У Болівії – заборонена з 2014 р. У Еквадорі – власна валюта на Blockchain.

22 жовтня 2015 року Європейський суд ухвалив, що операції обміну біткоїнів на валюти звільняються від ПДВ. Транзакції в біткоїнах були віднесені до платіжних операцій з валютами, монетами і банкнотами, і тому не підлягають оподаткуванню ПДВ. Суд рекомендував усім країнам-членам Євросоюзу виключити криптовалюту з переліку активів, що підлягають оподаткуванню.

Основними недоліками системи є те, що:

– початковий розподіл монет надає значні переваги тим, хто почав емісію раніше. Як стверджується, біткоїни поширюються («генеруються») як нагорода за розв'язок складної задачі підтримки протоколу. Недоліком є те, що обсяг роботи, потрібний для отримання однієї монети в цей час, більш ніж у 500 000 разів перевищує обсяг роботи для створення